

School voor het Leven: de oogst van het eerste half jaar

Dit is een verslag van het eerste half jaar School voor het Leven. We onderzochten in zes heel verschillende bijeenkomsten, met ook telkens weer deels een nieuwe groep deelnemers, uiteenlopende plekken in het land. De inzichten en lessen die we opdeden en die hoogstwaarschijnlijk van waarde zijn voor de zoektocht van iedereen in het onderwijs op dit moment, delen we graag met jullie in dit overzicht. Zo kun je - ook al was je er zelf misschien niet bij - toch de vruchten plukken van dit proces. Je bent zelf ook meer dan welkom om aan te sluiten bij deze groeiende groep.

Het onderwijs bevindt zich in een overgangsfase: het onderwijssysteem zoals we dat kenden piept, schuurt en kraakt en tegelijkertijd komt er een hoopvolle onderstroom boven in onderwijsland. Een onderstroom waarin het met elkaar 'mens-zijn' en samen vormgeven aan een waardevolle samenleving centraal staan. Een onderstroom waarin het systeem niet langer leidend is, maar het leven zelf - in al haar diversiteit en met haar hele potentieel. We zijn op weg naar onderwijs waarin scholen weer 'Scholen voor het Leven' worden.

Iedereen in en om het onderwijs, heeft daardoor op dit moment de uitnodiging niet alleen een onderwijsprofessional te zijn, maar bovenal in de nieuwsgierige en moedige rol van 'changemaker' te stappen. Hoe zetten we ons 'mens-zijn' weer centraal in onze scholen? Hoe kunnen scholen als levende organismen functioneren en meebewegen met wat nodig is op dat moment? Hoe creëer je scholen die rijke community's zijn, levende ecosystemen van ontwikkelmogelijkheden? Wat hebben mensen en samenlevingen nodig om te floreren? En waar leren we dat?

School voor het Leven voedt en verbindt mensen in en om het onderwijs met de in deze tijd benodigde kennis, ideeën, ervaringen én - het belangrijkste - elkaar. We ontdekken de nieuwe woorden en beelden en vertalen deze naar onze onderwijscontext. We vormen een lerend netwerk van pioniers, opdat we met elkaar de steeds krachtiger wordende onderstroom in onze scholen boven laten komen

Een ontdekkingsstocht breder dan het onderwijs

Het bewustwordingsproces en de ontdekkingsstocht naar dit soort nieuwe antwoorden, is breder dan alleen het onderwijs. Dit is dé collectieve zoektocht op dit moment, in nagenoeg alle sectoren. We zijn op zoek naar een waarden-gedreven economie - in plaats van groei van winst als hoogste doel. We zoeken manieren om energie-neutraal (of liever nog positief) te bouwen. In de landbouw bewegen we van massale monocultuur naar biologisch en permacultuur. Dit is dezelfde beweging.

Wereldwijd wordt hiervoor de term 'regeneratie' gebruikt: het herstellen van systemen door de 'logica van het leven' terug te brengen. Datgene gaan doen wat logisch is voor alles wat leeft, opdat het met elkaar in balans kan leven. In het onderwijs hebben we het over 'regeneratief onderwijs' of een 'regeneratieve school'. Maar hoe ziet regeneratief onderwijs er uit? Welke woorden en beelden geven ons richting?

Het kortste antwoord op de vraag wat regeneratief onderwijs is, is 'dat wat logisch en natuurlijk is, voor ons levende wezens'.

Het is onderwijs waarin we aansluiten bij natuurlijke behoeften, natuurlijke ontwikkeling stimuleren en het juiste doen voor alle mensen, dieren en ander leven om ons heen. Je kunt dan ook zeggen, 'onderwijs waarin we leren als, van en met de natuur', waarbij het welzijn van de leerling, de gemeenschap en de planeet centraal staan.

Nu krijg je hierbij waarschijnlijk direct 'groene' beelden van buitenklassen, moestuinen en het bos in. Dat zijn inderdaad beelden die erbij passen en is zeker iets dat een heel grote positieve impact gaat hebben, maar het gaat om een meer fundamentele en allesomvattende manier van kijken naar gezondheid en welzijn, naar leven en ontwikkelen. Die 'groene' kant is slechts een van de uitingsvormen. Het gaat om aansluiten op alle basisbehoeften. Verbinding met jezelf, verbinding met anderen, verbinding met je omgeving - en met jouw talenten en eigenheden, een waardevolle rol kunnen vervullen.

Hier en daar zijn al inspirerende voorbeelden te vinden. En veel scholen doen ook al dingen, die hier duidelijk een uiting van zijn. Vaak zijn dit soort initiatieven gestart omdat schoolleiders of leraren hun hart of gezonde verstand gebruikten, toen er een vraag voor lag. Soms ook is het heel bewust onderdeel van een visie. Interessant is ook dat - omdat het een collectieve zoektocht is in heel onze samenleving - er antwoorden of manieren van denken en doen te vinden zijn, in andere sectoren dan het onderwijs. Hier kunnen we direct van leren.

Het is ook heel logisch dat we breder moeten kijken, want regeneratief onderwijs zal niet ophouden bij de muren van een schoolgebouw, maar gaan over leren van en werken aan echte en relevante vraagstukken in de omgeving. Het zal ook niet meer hoofdzakelijk vanuit boeken zijn, voor een cijfer, maar van inspirerende anderen, met allerlei achtergronden en bijzondere talenten, waar leerlingen vanuit hun intrinsieke motivatie naar op zoek gaan.

Igor en Claudette

De opzet van School voor het Leven

Een regeneratieve opzet van het jaarprogramma

Alles begint met doén. Niet alleen praten over of leren van modellen en theorieën, maar echt de dingen anders gaan doen. Zelf ervaren wat het effect is. Feedback krijgen. Vanuit die gedachte zijn we direct het experiment aangegaan om de School voor het Leven zelf ook volgens een aantal regeneratieve principes vorm te geven.

1. Volgen van de cycli van de seizoenen

We volgen de seizoenen in de keuze van onderwerpen en plekken en in de inhoudelijke opzet van de dagen. Verstillen, naar binnen keren en vertragen in de winter, naar buiten en ontdekken wat opkomt in de lente. Jaap Voigt (tip: hij schreef ook een inspirerend boek: Leven en werken in het ritme van de seizoenen) is hiervoor onze grootste inspiratiebron. Waarom het voor ons zijn en onze ontwikkeling als mens nodig is om dat ritme te volgen, kunnen we zelf niet mooier zeggen dan Jaap zelf:

“Leven is een wonderbaarlijk proces dat door ons heen komt. Wat wij kunnen doen is dit leven volgen. En dan blijkt dat wij als mens de seizoenen zijn: ons fysieke lichaam, ons gevoel, ons denken en ons ervaren doorlopen evenzeer de lente, de zomer, de herfst en de winter. Wij zijn belichamingen van dat ritme.”

Wat we hebben ervaren door het volgen van de seizoenen, is dat het jaar als een heel organisch proces heeft gevoeld. Waarbij de groep echt groeide, wisselde, meebewoog. Als een zwerm, waarin iedereen precies daar aansloot waar het voor hem of haar paste op dat moment. Sommige bijeenkomsten waren heel rustig, beschouwend, ingetogen gesprekken. Andere bijeenkomsten waren bruisende ‘feesten der ontdekking’. Het klopte.

2. Van binnen naar buiten

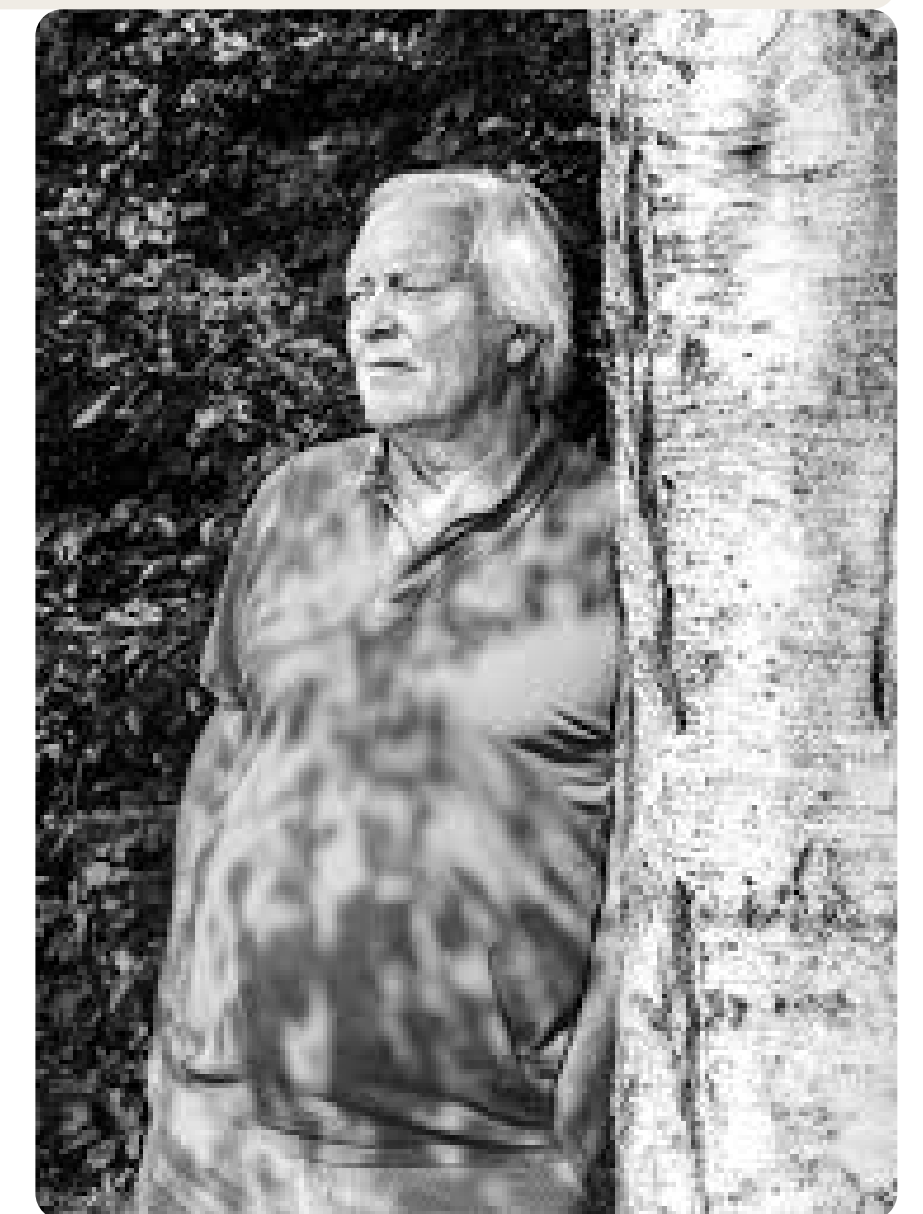
Ontwikkeling van de mens ontstaat van binnen naar buiten. Dat geldt voor mensen, alle andere natuur, maar ook voor de samenleving als geheel - en dus ook voor het onderwijs. Het begint met stil worden, luisteren naar de antwoorden die je in jezelf hebt, persoonlijke ontwikkeling. Eerst dit zelf ontwikkelen en een plek geven in je leven, dan naar buiten uitdragen, door voor te leven. Van daaruit kun je je omgeving, het onderwijs en de samenleving in beweging brengen.

In de bijeenkomsten gingen we met onze sprekers en de deelnemers dan ook op zoek naar die diepere bron: wat maakt dat jij dit doet? Wat resoneert bij jou? Wat raakt jou? Wetende dat dat wat bij iemand resoneert of wat raakt, een richtingduider is van wat diegene te doen heeft. We hebben allemaal iets anders te doen binnen het grotere geheel.

3. 'Presence' & 'Coherence'

We hebben een poging gedaan de juiste Nederlandse woorden te vinden, maar vonden die niet. Presence omvat het begrip van 'volledig aanwezig zijn in het moment'. Mindful, belichaamd en beschikbaar zijn bij wat je doet. Al je zintuigen open en aan. 'Coherence' omvat de samenhang en het samenvallen, in afstemming zijn met elkaar. Matchen in energie.

Een andere waardevolle les die Jaap Voigt ooit met ons deelde (naast die van het belang van het leven en werken volgens de seizoenen) was dat iets nieuws alleen maar kan ontstaan tussen mensen, als ze elkaar fysiek ontmoeten. Echt door de aanwezigheid en wisselwerking, in de persoonlijke ruimte tussen mensen die met elkaar iets nieuws te doen hebben. Waar hun missies elkaar dan vinden of herkennen, waar ze met elkaar iets nieuws op gang brengen, de kiem leggen.

Vandaar dat we ook alle ontmoetingen fysiek doen. En we tijdens de dagen niet alleen persoonlijk optrekken met degenen die ons inspireren of met elkaar zijn op de plek die ons antwoorden kan geven, maar ook veel onderlinge ontmoeting en uitwisseling organiseren tussen iedereen die deze dag mee is. We hebben dat echt zo kunnen ervaren.

Elke bijeenkomst ontstond er een nieuwe groep, die zich met elkaar verbond. We zorgden voor interactie, afstemming op elkaar. Die 'coherence' zorgde ervoor dat er een nieuwe, gedeelde ervaring ontstond, die uniek was voor deze groep mensen. En waarin dat wat ontstond, ook was wat de groep deelde en te doen had. Daarmee konden we optimaal van elkaar leren en met elkaars perspectieven allerlei extra invalshoeken daarbij ontdekken.

4. 'Circling' & 'Ripples'

Ook voor deze Engelstalige begrippen is de duiding niet in één woord te vatten. 'Circling' gaat over cyclisch werken, samenkomen in cirkels, blijven zoeken en verkennen, rond laten gaan. 'Ripples' zijn rimpelingen, maar dan wel met impact en uitdijend, dus krachtig in hun uiteindelijke effect, al beginnen ze klein.

Samenkomen in cirkels is zo oud als de mensheid. Onze bijeenkomsten begonnen en besloten we dan ook altijd in een cirkel. Je bent allemaal gelijk met elkaar en tegelijkertijd als één vorm met elkaar verbonden.

Ook in de beweging door het jaar heen waren we ons bewust van het werken met cirkels en de kracht van 'ripples': de deelnemers wisselden - soms deden ze aan één bijeenkomst mee, soms aan meerdere - maar vaak namen ze bij een volgende keer hun collega's mee en breidden ze zo hun eigen cirkel weer uit.

In de loop van het jaar zijn ook een aantal groepjes met pioniers vanuit besturen aangesloten. De besturen hebben de activiteiten nu opgenomen in hun eigen (huis)academie, om zo ook de cirkels binnen de besturen te kunnen voeden en versterken. Een slimme manier om degenen die altijd al op de troepen vooruit lopen, of voor degenen die voor deze tijd gemaakt zijn, hun weg te laten verkennen.

De inzichten die we zelf hebben opgedaan tijdens de bijeenkomsten van School voor het Leven, delen we zoals nu hier ook weer met de grotere community. Zo vergroten we de 'ripples'. Gedurende het jaar hebben we ook besloten alle deelnemers aan de activiteiten uit te nodigen voor de online community-avonden die we elk kwartaal organiseren voor de hele community, om zo de inzichten verder te delen en te verweven.

5. Weven

Samen op ontdekkingstocht is het verweven van onze paden en missies. Uit alle hoeken van het onderwijs en uit heel het land kwamen we samen. We legden nieuwe verbindingen, zowel in de bijeenkomsten zelf als erna. Tussen de deelnemers onderling, met de spreker en met het verhaal van de plek. We versterken elkaar door een stevig nieuw weefsel te vormen als community.

We hebben zelf ook veel nieuwe mensen ontmoet door de grote en diverse groep deelnemers, die we vaak ook persoonlijk weer konden verbinden met ons grotere ecosysteem van denkers en doeners. Igor, Claudette en andere teamleden gingen ook altijd mee op pad. Wij maken heel bewust ruimte om al deze 'draadjes' op te pakken en met elkaar te verbinden, om zo de impact te vergroten. Om samen de verschillende zienswijzen en ervaringen betekenis te geven en zo te weven aan nieuwe verhalen. Als bodem voor meer leven in het onderwijs.

6. 'Sense' & 'Respond'

Een vertaling van 'sense' kan zijn invoelen, aftasten, gewaarworden. 'Respond' staat voor beantwoorden, maar in deze context ook 'op de best passende manier'.

Voor 'regeneratief onderwijs' bestaat niet zoiets als een plan, dat je van een ander kunt overnemen. Er is niet al een bestaande onderwijspraktijk, die het antwoord is voor iedereen. Je kunt het niet vooraf, achter je bureau, uitdenken. Dat geldt ook voor de bijeenkomsten. Wij waren ons ervan bewust dat wij voor de juiste omstandigheden en ingrediënten konden zorgen, maar ieders te ontdekken inzichten en 'lessen' niet vooraf konden uitstippelen als een concrete leeropbrengst.

Bijeenkomsten zijn eigenlijk een soort 'alchemische' processen. Misschien herken je dat wel van het werken met een groep kinderen waarin precies dát ontstaat wat nodig was om te ervaren of leren op dat moment, als je goed op jezelf en op elkaar afgestemd bent (ook weer presence). Dit gaat over invoelen in wat er leeft, wie er is, wat er wil ontstaan. Het uitstellen van oordeel en 'direct concreet willen maken'. Eerst laten rijpen, verder onderzoeken. Dat was het belangrijkste proces om de hoogste potentie vrij te maken die aanwezig was in de samenkomst.

Waar zijn we geweest

De bijeenkomsten van School voor het Leven in het eerste half jaar:

1. Deep Dive met Marianne Thieme

Een andere wereld creëren betekent vasthouden aan je idealen.

Deze Deep Dive was de allereerste keer dat we samenkwamen. We zagen elkaar bij Better Futures, in het bos in het midden van het land. Het was januari – een koude wintermaand. Tijd om te verstillen en naar binnen te gaan. De vraag van de avond was dan ook: Wat is het dat jij te doen hebt? Wat wil er via jou geboren worden? Wat heb jij op aarde te zetten?

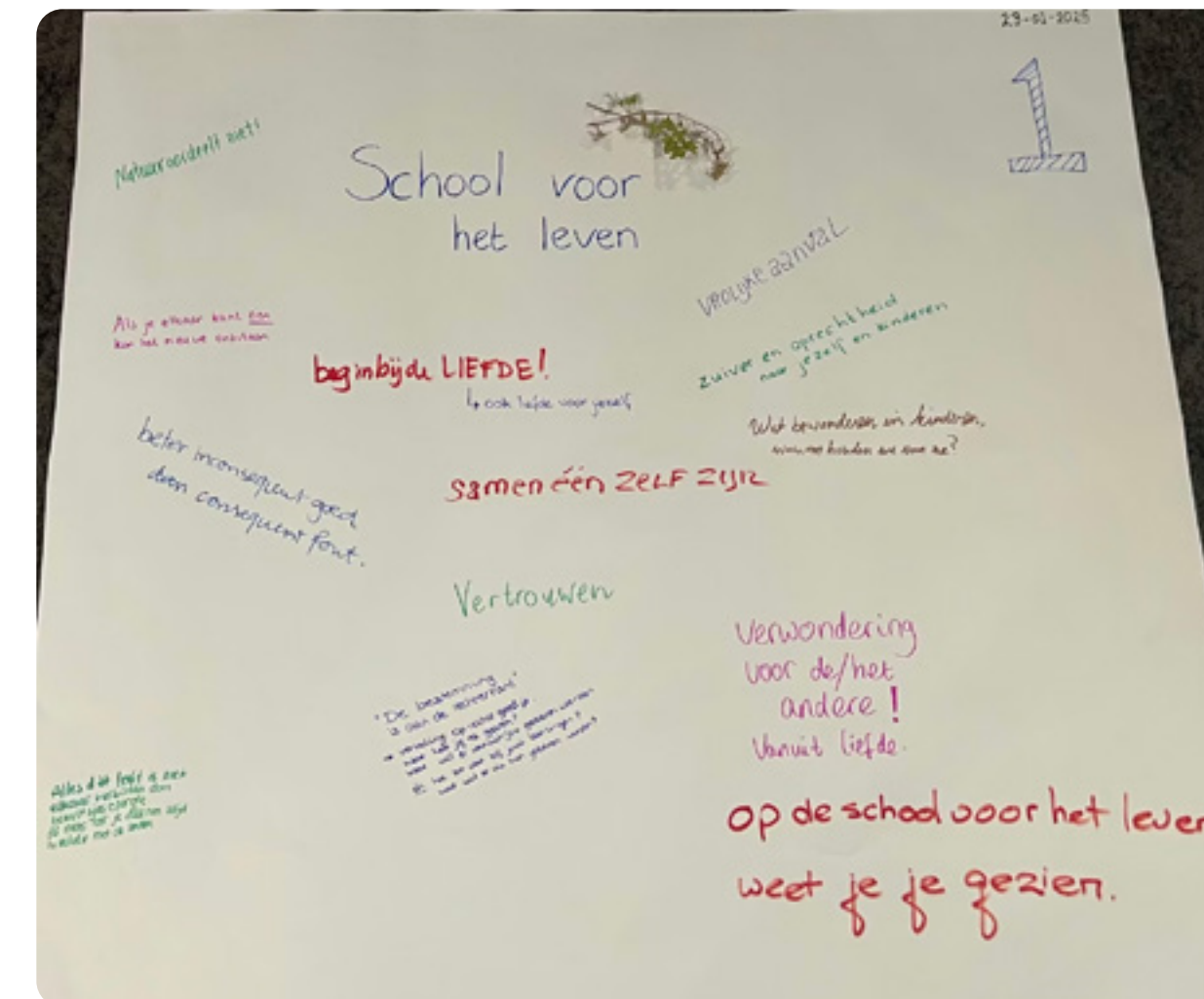
“Durf te gaan staan voor degenen die geen stem hebben.”

Marianne deelde dat ze bewust koos om zich politiek voor de dieren in te zetten, omdat dat de meest kwetsbare en stemlozen zijn in de samenleving. “Als we voor hen het juiste doen, betekent dit dat we ook voor al het andere – dat we vaak geneigd zijn belangrijker te maken – het goede doen. De moraal in een samenleving kun je afmeten aan hoe ze omgaan met de stemlozen.”

We legden de parallel met het onderwijs: hoe kunnen we écht luisteren naar de kinderen - die nu vaak amper een stem hebben in hun onderwijs - en zo voor hen en het geheel - het goede doen? Hoe gaan we in het onderwijs staan voor hun stem? De conclusie luidde: we mogen - nee, móeten - terug naar de liefde. Terug naar verbinden en vertrouwen.

Geef kinderen de ruimte om hun eigen idealen te ontdekken - én daarvoor te gaan staan. Kinderen weten vaak heel goed wat hun waarden zijn, hoe hun ideale wereld eruit ziet. Hoe geven we kinderen de ruimte om hun eigen idealen te ontdekken en daarvoor te blijven staan? Hoe voeden we hun liefde voor zichzelf, elkaar en de omgeving, zodat ze daar ook goed voor kunnen blijven zorgen?

Terugkerende boodschap van Marianne op de vraag hoe je blijft staan voor zij die geen stem hebben, was 'vasthouden aan je idealen'. Marianne: "Als je je boodschap blijft herhalen en kracht bijzet, dan komt er een moment waarop mensen het gaan horen en bevragen. Dus blijf daaraan vasthouden, richt je als een laser,

ook al snappen ze je nu nog niet; een brandpunt heeft kracht. Het moment komt echt!"

2. Field Lab: Tarcisiusschool en Aventurijn

Een inclusieve school zijn, vraagt om daadwerkelijk te vertrouwen op de kinderen.

In de vroege lente bezochten we twee bijzondere vso-scholen in Nijmegen. Aventurijn is een Agora-school, die relatief recentelijk van 'regulier' naar Agora gegaan is met de komst van Stephan Haukes (oud-Expeditie Leiderschapper). Een van de leraren (nu coach, want zo noemen ze agoriaanse meesters) die de verandering mee heeft gemaakt zei: 'Dit hadden ze dertig jaar eerder moeten doen!'). Tarcisius wordt geleid door Mirthe Kamphuis en Frank Saris, (ook oud-Expeditie Leiderschappers) en maken indruk op ons met hun heel eigen kijk op het organiseren van hun onderwijs. Ook zij zijn heel sterk in hun pedagogiek en in het handelen in lijn met de waarden.

Stephan Haukes

Mirthe Kamphuis

We focusten tijdens deze bijeenkomst op inclusief onderwijs. Net als in de lente, wanneer er van alles opkomt waarvan je misschien helemaal niet wist dat het er groeide of dat je het gezaaid had, ervaaarden we de essentie van inclusief onderwijs: kijk goed naar wat er is, geef ruimte aan dat wat wil ontstaan, waar de kinderen heen bewegen. Geef vertrouwen en zorg voor de juiste omstandigheden, dan volgt de energie die nodig is om ontwikkeling op gang te brengen bijna als vanzelf.

Met andere woorden: ga het proces met elkaar aan! Je kunt alles tot in detail blijven plannen en controleren, maar daarmee ontnem je de kinderen en jezelf de mooie dingen die willen ontstaan. Dus droom groots, maar zet kleine stappen!

**“Wees als school geen bubbel, maar een ecosysteem.
Verbind je met buiten!”**

Een andere manier om ruimte te creëren in het onderwijs, is door het in te richten zoals het leven in elkaar zit. Ga niet uit van één antwoord, maar stimuleer nieuwsgierigheid, het stellen van vragen en erkennen van meerdere antwoorden. Haal buiten naar binnen en breng binnen naar buiten. Wees geen bubbel als school, maar een ecosysteem. Inclusie was hier zichtbaar binnen en buiten de scholen en had ook betekenis voor de families van de jongeren en plaatselijke bedrijven en organisaties.

Laat je niet beperken door de verschillende hokjes, regelingen, schotten tussen organisaties en andere scholen: kijk telkens wat in het belang van de ontwikkeling van het kind is, vind de weg en creëer zo een heel ecosysteem van ontwikkelmogelijkheden. Zoek de grenzen op van onderwijs en verbreed zo je onderwijs(concept) en verrijk het leren. Als je vasthoudt aan de gedachte ‘een mens kan zich niet niet ontwikkelen’, hoef je nooit bang te zijn dat een kind niet leert. Heb vertrouwen.

3. Deep Dive met Kees Klomp

Jouw binnenwereld bepaalt de buitenwereld.

In maart ontmoetten we Kees Klomp. De tijd waarin de lente overal voelbaar en zichtbaar is. We doken met Kees in de wereld van radicale systeemverandering: hoe zorgen we voor een revolutie (in plaats van evolutie) in het onderwijs?

Elk systeem is opgebouwd uit drie lagen:

1. De verhalen die we elkaar en onszelf vertellen. Dit zijn de diepgewortelde overtuigingen waaruit het systeem ontstaat.
2. Het systeem, zoals we er over spreken, in stand gehouden door alle instanties en afspraken die er onderdeel van zijn.
3. De symptomen: gewoonten, gebruiken en elementen die het systeem helpen functioneren. De dingen die je ziet en ervaart.

We zien allemaal dat het huidige systeem niet meer werkt, dat is vooral merkbaar aan de 'symptomen' waar we meer en meer vraagtekens bij hebben en die we dan proberen op te lossen. Maar in plaats van pleisters op de symptomen te plakken, moeten we het fundament aanpakken: met elkaar de nieuwe onderliggende verhalen vertellen en van daaruit opnieuw opbouwen.

“Je kunt niet zonder betekenis zijn.”

Maar wat is het verhaal dat we zoeken? Dat verhaal zit al in ons allemaal, als bron: dat wat je voelt dat je te doen hebt. Wat is jouw rol? In een transformatie zijn er allerlei 'rollen' naast elkaar nodig. Kijk maar naar het Two Loop Model:

bewegingen bestaan naast pioniers uit verbinders, opschalers en afmakers. Die kunnen allemaal niet zonder elkaar. Per definitie: wat je doet, heeft altijd impact. Je kunt dus niet zonder betekenis zijn. Vind de rol die bij je past, doe wat je te doen hebt en gebruik je stem. En heb vertrouwen: net als in de natuur, schuift alles en iedereen naar de plek waar het moet zijn.

Twijfel je, omdat je (nog) niet de juiste kennis of vaardigheden hebt om in beweging te komen? Geen zorgen. Geef ruimte aan dat wat wil ontstaan. Volg je nieuwsgierigheid en ingevingen. Zet eerste voorzichtige stappen en vanuit daar ontstaan vanzelf nieuwe acties. Blijf vooral je ontdekkingen en verhalen delen. Zo voeden we elkaars ziel en houden we de vuurtjes brandend!

4. Field Lab: Buitenwijs & Lassus Campus

Transformatief leiderschap vanuit ecologische principes.

Aan het einde van de lente verplaatsten we ons naar Zwolle.

We bezochten twee plekken waar bijzondere initiatieven wortelen:

- Buitenwijs (Jolien Dirven en Rianne Spin), een school die 'from scratch' ontstaan is en al pionierend regeneratief onderwijs aan het realiseren is.
- Lassus Campus (Annelies Robben), een bestaande, relatief traditionele school, die van binnenuit verandert door allerlei nieuwe verbindingen en kruisbestuivingen.

Jolien Dirven en Rianne Spin

Annelies Robben

Op beide scholen was heel goed te merken dat ze precies weten waarom ze doen wat ze doen. De schoolleiders weten heel goed wat ze willen betekenen voor de kinderen en welke wereld ze in hun school creëren. De schoolleiders staan in verbinding met hun bron en geven ruimte aan de energie die daaruit stroomt.

Wat we onder andere leerden: om in verbinding te blijven met die bron is het als leider/pionier belangrijk dat je tijd neemt voor verbinden en vertragen. Dat je goed voor jezelf zorgt, zodat je zelf in je kracht staat en je anderen in hún kracht kunt zetten. En dat je hulp vraagt en aanneemt.

“Neem tijd om te verbinden en te vertragen.”

Leiderschap moet verbindend zijn, wil het werken. Durf ook nieuwe bruggen te bouwen - ook met de bredere omgeving. Annelies Robben liet zien hoe ze naar leiderschap kijkt: het gaat niet om het ego maar om eco(systeem). Dat maakt dat het geheel tot bloei kan komen, voor alles en iedereen in het ecosysteem dat een school is. Het oude kan naast het nieuwe bestaan, passend bij de ontwikkelbehoefte van kinderen.

Van Jolien en Rianne leerden we hoeveel vertrouwen en uithoudingsvermogen een nieuwe school starten kost. Maar dat als je vasthoudt aan je visie, leiderschap toont en vertrouwen blijft houden in jezelf en het proces, de beweging dan zeker komt. Ze leerden het belang van erkennen van de cyclus van het leven: iets start, groeit, bestendigt en valt terug - om weer een volgende fase in te gaan. Erken welk ‘seizoen’ het is in je organisatie.

5. Deep Dive met Katie Janssen

De Realise Potential Goals

Katie houdt ons huidige manier van denken en doen in de samenleving en het onderwijs, bevlogen een spiegel voor: is het doel van onderwijs om het systeem in stand te houden en is de mens een soort bio-robot die we opleiden om een goed functionerend radertje te zijn in dát systeem? Of is een mens een creërend wezen dat leeft? “We geven kinderen net genoeg zuurstof, beweging, vrije tijd en ruimte zodat ze niet omvallen. Wat zouden we doen als het doel was om ze te laten floreren?”

“Positieve impact maken zou ons grootste doel moeten zijn.”

Ook Katie's boodschap luidt: we moeten elkaar andere verhalen vertellen om het systeem te kunnen veranderen. Katie ontwikkelde de Realise Potential Goals, als antwoord op de Sustainable Development Goals: 'sustainen' betekent dat we het houden zoals het is - terwijl dat wat er nu is helemaal niet houdbaar of wenselijk is voor mensen. We willen regenereren: op natuurlijke wijze doorontwikkelen, balans terugbrengen, het leven weer toevoegen.

Ons grootste doel in het onderwijs zou daarom moeten zijn: onze positieve impact vergroten. Kinderen niet leren dat ze een negatieve footprint hebben die ze zo klein mogelijk moeten maken, maar ze helpen om een zo groot mogelijke positieve handprint te kunnen hebben! Binnen het onderwijs zou zelfontwikkeling daarom het begin moeten zijn van alles. Leer kinderen bewust creëren, leer ze dat ze van betekenis zijn. En dat ze samen meer kunnen bereiken dan alleen. Katie gaf ons de oogopener van het jaar en leerde ons vraagstukken om te draaien en anders te bevragen!

6. Field Lab: Wittering.nl & Campus aan De Lanen

Herontwerp van onderwijs voor deze tijd, hoe ziet dat eruit in de praktijk?

In het begin van de zomer bezochten we twee innovatieve plekken voor opvang en onderwijs in Rosmalen. Twee plekken die voortdurend zoeken naar evenwicht vinden tussen ruimte voor het nieuwe en continuïteit van bestaan. Hoe doe je dat in het onderwijs?

We bezochten Wittering.nl, al jaren een begrip binnen het vernieuwend onderwijs, en Campus aan De Lanen, een nieuw concept dat kinderen opleidt tot Earthkeepers. Op beide plekken zijn kinderen van 0-15 jaar welkom. De focus ligt op doorgaande ontwikkeling, waarbij kinderen binnen de thema's zelf hun doelen mogen bepalen. Dat zorgt voor meer motivatie, betrokkenheid en focus. Het helpt hen bij het ontdekken van hun eigen talenten.

Wittering.nl

“Het één is niet belangrijker dan het ander. Zorg dat alles in balans is.”

Op Wittering.nl is balans belangrijk. In de gehele schooldag én in losse activiteiten. Inspanning vs. ontspanning. Nieuwe vs. vertrouwde activiteiten. Zingeving en natuur vs. taal en rekenen. Het één is niet belangrijker dan het andere. Ook bij Campus aan De Lanen laten ze kinderen ‘in heelheid’ ontwikkelen: op mentaal, emotioneel, energetisch en fysiek vlak. Een speerpunt daarbij is dat kinderen altijd creatief en in beweging mogen zijn.

Beide scholen geven ruimte aan wat nodig is. En wat nodig is, zie je pas als je echt aanwezig bent. Als leerkracht is het dan ook belangrijk om met je hele zelf aanwezig te zijn. Wat kun je kinderen leren over veiligheid, als je jezelf niet laat zien?

Volgens Campus aan De Lanen heeft het onderwijs te veel mannelijke energie en mist er vrouwelijke energie. Die twee dingen moeten meer in balans worden gebracht. Kinderen moeten minder worden afgerekend op bepaalde eisen en meer ruimte krijgen om te ontdekken en ontwikkelen op hun eigen tempo.

Campus aan De Lanen

Wat we ontdekten

De zes terugkerende lessen van het eerste half jaar School voor het Leven

De onderwijspraktijken die we bezochten hebben allemaal hun eigen pad, kleur, invulling en werkwijze. Vanzelfsprekend, want ze hebben ook allemaal hun eigen unieke leerlingen, team, omgeving en vraagstukken. Ze zijn allemaal levende en bloeiende voorbeelden van het vertalen van enkele 'principes van het leven' naar de onderwijspraktijk. Wat ze delen - en wat dus blijkbaar kernwaarden of -principes voor regeneratief onderwijs zijn - is:

1. Geef ruimte

Geef ruimte aan dat wat wil ontstaan, dan komt er energie vrij die vanzelf leidt tot de nieuwe acties en ideeën waar je naar zoekt. Geef ook ruimte aan de eigen ontwikkeling van kinderen en geef ruimte aan wat hén drijft: ze hebben allemaal iets anders te doen en dus te leren. Luister en kijk daarnaar. Doe een stap aan de kant.

2. Verbind je met jouw bron

Diep van binnen weet je wat het juiste is om te doen. Als je je verbindt met die energie, raak je nooit verwaald. Gebruik het als een kompas om koers te houden. Wat raakt je? Wat wil ontstaan? Daar zit waar jij iets te doen hebt!

3. Verbind je met je omgeving

Het leven leer je niet uit een boekje, maar door de wereld in te gaan. Dus neem kinderen mee de echte wereld in, de natuur in, nodig gasten uit en laat kinderen verbinden met de community. Laat ze werken met en aan de dingen die daar nodig zijn. Binnen naar buiten en buiten naar binnen. Doe het samen, voed het ecosysteem.

4. Vertrouw

Vertrouw op jezelf, op wat je voelt en denkt. Je bent niet gek, het systeem klopt niet. Als je je eigen wijsheid en stem van binnen volgt, ontvouwt het juiste zich als je er ruimte aan geeft. Vertrouw er ook op, dat kinderen zich in hun eigen tempo ontwikkelen. Een mens kan zich niet, niet ontwikkelen. Het is een natuurlijk proces dat je vooral hebt te voeden in plaats van te sturen.

5. Heb liefde

Onthoud waar je het voor doet: de kinderen - op de eerste plaats vanuit je rol - maar ook liefde voor het geheel, jezelf, alle anderen en de omgeving, inclusief liefde voor al het leven op aarde, op wat mogelijk is. Als je vasthoudt aan dat gevoel, vanuit je visie, komt het goed.

6. Vertel een nieuw verhaal

Het systeem is gebaseerd op verhalen die we onszelf en elkaar vertellen. De aarde, onze maatschappij, ons onderwijs, hebben een nieuw verhaal nodig. Een verhaal waarin we ons als mens weer zien als nuttig onderdeel van de natuur, als een verbonden en creërend wezen. Wanneer we iedereen uitnodigen zijn hele potentieel te ontwikkelen, en om te gaan staan voor wat ze willen betekenen daarmee, dan maken we samen die wereld elke dag een stukje mooier.

Komende tijd

Onze ontdekkingstocht gaat dit jaar verder. Ook het komende schooljaar hebben we weer nieuwe bijeenkomsten gepland met inspirerende gastsprekers en plekken om te bezoeken. Benieuwd? Bekijk het programma. Je bent van harte welkom om mee op reis te gaan.

BEKIJK PROGRAMMA

Hebben jullie ook een (huis)academie waar de bijeenkomsten een verrijking zouden kunnen zijn, of wil je met een groep aan de slag? [Laat het ons weten!](#) Dan ontdekken we samen de mogelijkheden!.

Leuk om te melden

We waren dit jaar te gast op veel plekken die verbonden zijn met onze community. Zowel Frouke Boel en Anous van Sterkenburg van Campus aan De Lanen, Jolien Dirven en Rianne Spin van Buitenwijs, Stephan Haukes en Ronald Wester van Aventurijn en Mirthe Kamphuis, Frank Saris, Renske Albers en Libert Link die ons ontvingen op Tarcisius, volgenden in de afgelopen jaren Expeditie Leiderschap. Ook vele eerdere deelnemers van Expeditie Leiderschap, namen deel aan de bijeenkomsten van School voor het Leven. Met elkaar vormen we een rijke en diverse community die met elkaar op weg is en elkaar versterkt. In de School voor het Leven komt het ecosysteem van het onderwijs van de toekomst zo echt tastbaar tot leven!

Onderwijs in lijn met de bedoeling

BEKIJK ONZE WEBSITE

NEEM CONTACT OP

